

Margit

1.

Arra ébredtem, hogy egy hatalmas, fekete kutya ül az ágyam előtt. Fel akartam kapcsolni a kislámpát, hogy elűzzem a látomást, de amint megmozdultam, iszonyú fájdalom hasított a fejembe. Visszahanyatlottam a párnára, és lüktető halántékkal, kalapáló szívvel feküdtem percekig, s csak lassan, óvatosan mertem a fejem elfordítani. A kutya — borjú nagyságú uszkár — nyugodtan ült a szőnyegen, a körvonalait élesen kirajzoló holdfényben, és komolyan nézett maga elé. Kiszáradt a szám. „Ne bántsuk egymást, jó?” — suttogtam. A kutya bólintott, és szétfoszlott a levegőben. Abban a pillanatban megszűnt a fejfájásom; felkapcsoltam a villanyt, és remegő lábakkal kimentem vizelni.

Reggel észrevettem, hogy a kvarcórámról eltűntek a kijelzések, ezért munkába menet bevitettem az óráshoz elemet cseréltetni. Az ajtócsengettyű hangjára alacsony, hajlott hátú öregember csoszogott ki a kis műhely kettéválasztó spanyolfal mögül. Egész lényében volt valami megfoghatatlanul különös: borostás arca, fekete gombszemei, kiugró, boltozatos homloka az éjszakai látogatót idézték emlékezetembe, de ennek akkor még nem tulajdonítottam jelentőséget.

— Nem szeretem az ilyen modern vackokat — morogta az órás elutasítóan, majd így folytatta: — Mennyivel elegánsabbak voltak a zománccfestményekkel díszített, múlt századi svájci és angol zsebórák, a nürnbergi tojás legnemesebb leszármazottai, amelyek diszkrétén meglapultak az órazsebben, és csak a finommivű ezüstlánc könnyed himbálódzása emlékeztetett a jelenlétükre; vagy azok az elbűvölő, XVI. Lajos korabeli aranyozott bronz díszórák, melyek nagyúri kandallók párkányán állottak, és menüettet lejtő, kecses táncospárok vonultak rajtuk körbe-körbe; s még inkább a túlságosan befűzött derekú, molett hölgyekhez hasonlatos homokórák, melyekben a borban kilencszer felforralt s aztán a napon megszáritott márványpor könnyörtelen pergése oly szemléletesen figyelmeztetett a múlandóságra, minden földi vágyunk és törekvésünk hiábavalóságára...!

— Akkor hát nem vállalja? — szakítottam félbe türelmetlenül, mert a fiókkönyvtárnak, ahol dolgozom, perceken belül nyitnia kellett, és Márta megint szemrehányó pillantással fogad majd, és csak azért nem tesz megjegyzést, mert mióta elhagyott a feleségem, úgy érzi, nagyobb elnézést kell tanúsítania irántam. Kinek van kedve ilyenkor egy locsogó vénembert hallgatni, akinek a szájából dől a pálinkaszag?

— Dehogynem — mondta az órás sértődötten, és bevonult az órámmal a spanyolfal mögé. Körülnéztem. A műhely minden zugát különféle óraszerkezetek töltötték meg, de csupa ócskaság, egy sem az öreg által emlegetett műremekek közül. A legtekintélyesebb egy embermagasságú, ódon állóóra volt: farészeit sötétbarnára pácolták, rézlapos ingája kulcsra zárt üvegajtó mögött villódzott sejtelmesen, mint aranyhal az akváriumban, ám a számlapjáról hiányoztak a mutatók, az időt nem lehetett leolvasni róla, akárcsak a falakon függő kakukkos órákról, e groteszk madárodokról: ingájuk lengett, toboz alakú súlyaik szinte érzékelhetően kúsztak föl- és lefelé, de mutatóik nem voltak; s ugyanez a furcsaság jellemezte a vitrinek kincseit: az olcsóbbfajta díszórákat — az egyik antik szentélyt formázott, virágfüzérekkel ékesített korinthoszi oszlopokkal, a másikon rózsás arcú biedermeier kisfiú ringatózott rozsdás acélrugóra függesztett hintáján —; valamint a több polcot elfoglaló, különböző márkájú és korú vekkereket: a négszögletes, trapéz alakú, nikkeltől csillogó, előjegyzési naptárral és szputnyikos golyóstolltartóval kombinált újakat, és az ormótlan, kettős kolomppal felszerelt

régebbieket, melyekből csengő kalapácsütések kovácsműhely hangjait csalták elő reggelenként — legjobban az az ütött-kopott darab ragadta meg figyelmemet, melynek számlapján fehér főkötős néger mosóasszony hajolgatott külön fémlemezből kivágott felsőtestével a dézsában dagadó ruhák fölé, s amely eredetileg egy virginiai gyapotültetvényes éjjeliszekrényén állhatott —; s nem láttam mutatókat a szanaszét hányódó rozsdamart zsebórákon, összekaristolt üvegfedelű karórákon, nyakba akasztható, de többnyire láncukvesztett, parányi női órákon sem, habár az egész helyiséget betöltő többszólamú ketyegésből, kattogásból, zörgésből, nyikorgásból és vartyogásból arra a következtetésre jutottam, hogy járt valamennyi...

— Készen vagyunk — rezzenett fel az órás. — A kollekciómban gyönyörködik?... Ó, a mutatók?! Magam szedtem le őket. — S értetlenségemet látva újabb eszmefuttatásba kezdett: — Minek, fiatalember, minek? Hiszen az időzónák csak egyezményesek, a világ minden pontján más és más a helyi idő, s ugyan ki tudná eldönteni, hogy azok közül is melyik van a nagy kozmikus óra járásához igazítva, s van-e ilyen egyáltalán? Az emberek, mert percnyi létezésükhöz fogódzkodókra van szükségük, s mert állandóan az a soha nem szűnő félelem hajtja őket, hogy lekésnek valamiről, megpróbálják felszeletelni az időt, mintha görögdinnye volna, holott az egy és oszthatatlan világidőben az örökkévalóság minden pillanata egyszerre és együtt van jelen. De nem folytatom, látom, ön is siet.

Ideges mozdulattal nyúltam az órámért, futó pillantással ellenőriztem: rendben volt, a másodpercek számjelei fürgén váltották egymást (már húsz perce a könyvtárban kellett volna lennem), s csak amikor a tárcám után kotorásztam, villant el a tudatomig, hogy az óra valami egészen képtelen dátumot mutat. Még egyszer megnéztem: a kijelzés szerint 1965. február huszadika volt, szombat.

Az órás a fejét csóválta:

— Ejnye, ejnye, ilyen szörakozott volnék? — Visszavette az órát, de rögtön félre is rakta, és bizalmaskodóan rám kacsintott: — Ha már így sikerült, nem óhajtana-e uraságod, hogy valóban 1965. február huszadika legyen?

Elképesztett a pimaszsága, de nem volt kedvem vitatkozni. Fojtott hangon válaszoltam:

— Biztosan jó lenne, tizenhat évet fiatalodnék egy szempillantás alatt, de, sajnos az a helyzet, hogy engem ma várnak a kölcsönzők a felsővárosi fiókkönyvtárban, s jó lesz sietnem, mert már így is késésben vagyok.

— Ha nem, hát nem! Csak aztán meg ne bánja! — vont a vállát az öregember, és kedvetlenül átállította a dátumot. — Most pedig menjen, nem tartóztatom, bár volna a maga számára egy kedvező üzleti ajánlatom. De talán majd máskor, ha jobban ráér. Előbb-utóbb úgyis eljön hozzám — adta vissza az órát, és búcsúzóul ismét rám kacsintott.

„Mit ajánlhat nekem ez a habókos?” — dűnnyögtem bosszankodva, de már az utcán. Ki kellett lépnem, ha nem akartam, hogy Márta bejelentsen a központnak.

2.

Márta ugyanolyan szótlanus és tartósan tudott duzzogni, mint a feleségem, s ilyenkor velem szemben is ingerültséggel vegyes büntudatot éreztem, amely megakadályozta, hogy fesztelenül viselkedjem, zavarba hozott és szorongást keltett bennem, s ezért vagy ügyetlen és megalázó kiengesztelési kísérletekhez folyamodtam, vagy dührohamban törtem ki, csapkodtam és kiabáltam, akárcsak a házasságom utolsó hónapjaiban.

Szorongva léptem be a könyvtárba (hiába hajtottam fel útközben egy nagyfröccsöt, azaz, hogy most már úgyis mindegy); Márta valahol hátul rakosgatott, nem válaszolt a köszönésemre. Kölcsönző még nem volt a teremben. Bementem a polcok közé. Márta nem fordult meg. Félszegen álltam egy darabig, aztán odamentem hozzá, és magam számára is váratlanul hátulról átöleltem és megfogtam a mellét. (Csak ekkor döbbsztem rá, hogy öntudatlanul a

feleségemet képzeltem a helyébe, hozzá szoktam így közeledni, ha neheztelt valamiért.) Márta megdermedt a meglepetéstől, de nem szakította ki magát. Ettől teljesen begerjedtem.

— Gyere, menjünk az irodába! — sügtam a fülébe, és kezdtem kigombolni a blúzát.

— Hülye. jöhet valaki — mondta Márta, és ellökte a kezemet. Szánakozva kérdezte: — Ittál?

„Úristen!” — gondoltam. — „Ezt a nőt már régen megkaphattam volna!” Amióta Ilona elment, lassan egy fél éve, nem voltam senkivel, esténként a szemrevalóbb nőolvasókat szoktam sorra venni képzeletben. Mártát, talán mert annyira hasonlított a feleségemre, sohasem vontam be a képzelgéseimbe. S ugyanakkor... végül is, miért ne?

Márta egész nap izgatottan járt-kelt, túlfűtött hangon beszélgetett az olvasókkal, és nem mert felém nézni. Engem újra elfogott a depresszió, hagytam, hogy mindent ő csináljon, az ablakhoz álltam és az utcán gomolygó ködöt bámultam, s ahogy az sűrűsödött, úgy nőtt bennem a rosszézés. Kidagadó nadrágom is zavart, óvatosan kellett forgolódnom, legszívesebben kimentem volna a vécébe onanizálni.

Végre este lett, zártunk. Alig maradtunk magunkra, megragadtam Mártát és bevonszoltam az irodába. Túl hamar kezdtem vetkőztetni, megsértődött. — Hozok bort — javasoltam ijedten, és elrohantam a kocsnába, idegesen, mert attól tartottam, hogy közben hazamegy. De megvárta, megittuk a bort, és lassan megadta magát. Nem bizonyult valami jó szeretőnek, egy órás kínlódás után fejeztem be — magamnak. És máris kényelmetlen volt, hogy ott van mellettem, szerettem volna hazamenni és olvasgatni egyedül, vigyáznom kellett, nehogy észrevegye. „És most mi lesz?” — gondoltam. — „Ezentúl majd minden este lefekszünk, napközben pedig figyelmesnek kell lennem hozzá, éreztetni a ragaszkodásomat...? Olyan lesz, mint Ilonával az utolsó években, csak ez már így kezdődik.”

Hazakísértem. A kapuban meg akartam csókolni, de elhárította. Bement, és bennem azonnal kihunyta a hódítás öröme. Meggörcnyedve baktattam hazafelé, fázósan húztam össze magam az öreg télikabátban, melyet az idén elfelejtettem beadni a tisztítóba; mentem a tejszerű ködben és alig vártam, hogy ágyba kerüljek és Margitról álmodozhassam, amíg el nem alszom. Az az érzésem támadt, hogy követnek. Hátrafordultam: mintha árny suhant volna az egyik lámpaoszlop mögé. Meggyorsítottam a lépéseimet. Eszembe jutott az előző éjszakai álom vagy látomás — melyik volt a kettő közül, már nem tudtam eldönteni.

Éjszaka megint felébredtem: bizonytalan derengésben az órás ült a székemen és gúnyosan mosolygott. Rémulően kaptam a lámpazsinórhoz; a fényben az öreg eltűnt, de ahogy lekapcsoltam a villanyt, újra ott ült az asztalnál és rám kacsintott. Visszakapcsoltam a kislámpát, és bebújtam a takaró alá. Ott kucorogtam hajnalig, zakatoló szívvel, s csak akkor mertem kidugni az orromat, amikor már teljesen kivilágosodott.

3.

Hét óra tájban elaludtam, s mire felébredtem, már késő volt bemennem. Kapkodva felöltöztem, leszaladtam az utcára, és betelefonáltam a központba, hogy beteg vagyok, néhány napig ne számítsanak rám. Utána felhívtam Mártát, neki is eldadogtam, hogy rosszul érzem magam, ne várjon. Márta tudta, hogy van egy orvos barátom, aki bármikor kiír akár egy hétre is, ha nincs kedvem dolgozni, ezért nem válaszolt, letette a kagylót. „A saját frigiditása miatt haragszik rám, vagy mi a fene?” — morogtam dühösen, de a büntudat és az azt kísérő szorongás máris jelentkezett. Még beszéltem Gáborral, aki a hiányzásaimat szokta igazolni, aztán hazamentem. Útközben vettem egy üveg pálinkát, tiz üveg sört, meg ebédre kenyeret és parizert, de előre éreztem, hogy az ivás sem fog segíteni, agyon van csapva a napom, és most még az sem vigasztalhat, hogy utána alhatom, mert attól kell tartanom, hogy ismét valami szörnyű látomásra ébredek.

Megittam egy üveg sört, majd — hogy csináljak valamit — nekiálltam takarítani. Kőd

volt ma is, jótékonyan eltakarta a lakótelep ocsmány házait, csak a szemközti presszó lámpái sárgállottak át rajta hívogatóan. „Át kéne ugranom” — gondoltam, de tudtam, hogy nem tehetem: „beteg vagyok”, megláthat valaki. Egy üres és felesleges nap állt előttem, aminél még a fiókkönyvtár unalma is jobb; s most megint megkívántam Mártát: ő legalább meleg és odaadó, ha sikerül némi gyöngédséget kicsiholnom magamból.

Befejeztem a takarítást, leültem a heverőre, bontogattam a söröket, a pálinkába is belekortyolgattam, amíg Ilona nevét mondogatva sírva nem fakadtam az önsajnálattól. Megborzongtam a gyönyörűségtől, amikor az első könnypatakok végigfutottak az arcomon, tovább táplálva a magam iránt érzett szánalmat, amelyek csak hazug voltáról kellett megfélekez-nem, Ilona távozása ugyanis semmiféle megrendülést nem váltott ki belőlem, inkább megkönnyebbültem, hiszen már évek óta titkon erre vágytam, s házasságunk kilenc évéből az utolsó hatot csak a Margitról való álmodozások tették elviselhetővé. „Margit, igen, ha Margittal sikerül...” — motyogtam, a hatodik üveg sört kibontva (a pálinka addigra elfogyott), s eszembe jutott a rosszul beállított dátum. „De hiszen 1965-ben Margitba voltam szerelmes!” Őutána koslattam reménytelenül, mert nálam ügyefogyottabb kamasz nem termett még a világon, s azzal rongtottam el teljesen a dolgot, hogy miután hetekig bámultam őt a gimnázium folyosóján, egyszerűen elszántam magam és az egyik nagyszünetben odamentem hozzá, hebegtem valamit és a kezébe nyomtam egy füzetet, amelybe a vele kapcsolatos ömlengéseimet írtam le, meg néhány verset, mert akkor még azt hittem, hogy költő lesz belőlem. Margit elvette a füzetet, de néhány nap múlva a barátnőjével küldte vissza, s ezután már egyáltalán nem merem közeledni hozzá.

Nem lettem költő, nem lett belőlem semmi, a főiskolát is csak azért végeztem el, mert nem volt bátorságom otthagyni, mint ahogy Ilonát sem, amikor hosszas és megalázó könyörgés után végre hajlandó volt lefeküdni velem.

Amikor elment, azt hittem, hogy megszabadulva a nyomástól, amit az ő csillapíthatatlan szeretetősége jelentett, megcsinálom mindazt, amire harminchárom éves koromig nem volt időm, mert tanulnom kellett, pénzt keresnem, lakást kerítenem, vele törődnöm, de semmi sem sikerült, csak az üresség és a szorongás nőtt bennem napról napra, amit aztán Márta az elhagyott férfi elkeseredéseként értelmezett, amíg a tegnapi esti hazug és felesleges együttlét nem lett belőle.

„Szegény Ilona, szegény Márta, s ti szegény Ilonák és Márták mind, akik olyasmit vártok tőlem, amire nem vagyok képes! Megszántatok, legalábbis azt hittétek, hogy ti szántok meg engem, pedig a testi vágyon kívül én nem éreztem irántatok mást, mint sajnálatot. Sajnálatból húztam le a bugyitokat, és kötelességtudatból próbáltalak kielégíteni benneteket, hol sikerrel, hol sikertelenül, s közben a képzelgésekkel kísért maszturbálásban több örömet találtam, mint a veletek való együttlétekbek...”

Őt óra felé a kód befolyt a szobába, összekeveredett a cigarettafüsttel, megtöltötte a padlón sorakozó üres üvegeket, engem is ellepett, marta a szememet, a számat, a falak imbolyogni kezdtek, hányinger fogott el. Kitámolyogtam a fürdőszobába; a vécécsésze büze megkönnyítette, hogy kiokádjak mindent: a pálinkát, a sört, a nyálkás, rózsaszín parizercafátokat, s mire fölegyenesedtem, már elviselhetetlenül hasogatott a fejem. A szobában, ahogy vártam, ott ült a kutya, s amikor megpróbáltam oldalazva eljutni a heverőhöz, rám vicsorított. „Ne, kérlek, ne bánts!” — nyöszörögtem, de most nem bólintott és nem tűnt el, hanem nekem ugrott és ledöntött a padlóra. Bűzös lehelete megcsapott; elvesztettem az eszméletemet.

4.

Késő éjszaka tértem magamhoz. Kimentem a fürdőszobába, hideg vízben megmostam az arcomat. „A kutyát most másodjára a részegség is rám küldhette, de tegnapelőtt nem ittam, és tegnap sem annyit, hogy látomásaim legyenek...” — töprengtem. És hirtelen megvilágosodott

minden. „Az órás, csak ő állhat az érzékcsalódásaim mögött. Azonnal el kell mennem hozzá!” S bár éjfél elmúlt, sietősen öltözködni kezdtem.

A műhely ablakából a penészfoltos függönyön át pirosas fény szivárgott az utcára. Elszántan nyomtam le a kilincset, de belépvén rögtön visszahőköltem. Az uszkar ült a pult előtt, és dühösen rám mordult.

— Nyughass, Mefisztó! — szólt rá az órás, és félretette a mosónős vekkert, amelyet babrált éppen. — Már vártam önt.

Hideg borzongás futott végig rajtam, megtántorodtam.

— A sarokban talál egy széket, üljön le! — folytatta az öreg. — Ne haragudjon Mefisztóra, gyűlöli az alkoholszagot, engem is meg szokott morogni. De nagyon megszidtam, amiért magára támadt.

Reszketve leültem, de nagyon ostoba képet vághattam, mert az órás gúnyos hahotára fakadt:

— Maga szerencsétlen, hogy hagyhatja el így magát egy felnőtt férfi, aki Hölderlint és Rilket olvas eredetiben, s ráadásul időnként a szépnem körében is szert tesz egy-egy újabb trófeára, mint tegnap este is...

— Honnan tudja mindezt rólam? És ki maga? — kérdeztem megrökönyödve.

— Nem szívesen válaszolok erre a tapintatlan kérdésre. Mondhatnám azt is, hogy Koleszár Béla vagyok, az órás, — megnézheti a cégtáblámat, de azt is, hogy *ama erőnek része, mely mindig rosszat akar, és mindig jót mível.*

— A Sátán? — kérdeztem ironikusan, ám voltaképpen megszeppenve.

— Hogy ön milyen tapintatlan, fiatal barátom! Hát mondtam én, hogy maga egy be-fuccsolt költő-önjelölt, gátlásosságát nőgyűlölettel álcázó onanista?

Megsértődtem.

— Milyen jögon avatkozik az életembe, vén intrikus? Minek rémisztget ezekkel az ósdi távhipnotikus látomásokkal? Nem is hiszek magában.

— Kár így heveskedni — csóválta fejét a pokoli öregúr. — Hát már nem emlékszik, hogy üzletet ajánlottam magának? Vérg sért, és aztán csodálkozik, hogy én is keményebb húrokat pengetek. Azt hiszi, nekünk nincs önérzetünk?

— Vonja vissza, amit mondott! — erősködtem.

— A költő-önjelöltet vagy az onanistát? Különben mindegy. Ha óhajtja, szívesen kijelentem, hogy önt félreismerte a világ, s egyedül csak magán múlt eddig is, hogy bebizonyítsa...

— Hagyja abba! — könyörgtem. — Tudom, hogy egy nagy senki vagyok, de nem bírom elviselni, ha ezt más szájából halloom.

— Kérem — biccentett az órás —, ha így áll a dolog, készséggel megkövetem önt s magam is fátylat borítok a sértéseire. S hadd folytassam máris azzal, hogy mindez szándékom ellenére történt, én ugyanis azért voltam bátor azokat az ön által távhipnotikus látomásoknak nevezett trükköket alkalmazni, mert a segítségére jöttem. — Megakadt. — Azt hiszem, én vagyok az idősebb jó pár ezer évvel, felajánlhatom-e a baráti pertut?

— Nem hiszem, hogy barátságáról szó eshetnék köztünk, de nem bánom — vettem oda neki fagyosan, mert — bár ijedelmem nem múlt el — kamaszos gögöm, mint eddig annyiszor, most is segített, hogy a megalázónak érzett helyzet fölébe emelkedjem. — Halljam az ajánlatot!

— No, azért nem kell mindjárt ajtóstul rontani a házba — mondta különös beszélgetőtársam, és ismét rászólt a kutyára, amely pökhendi szavaim hallatán morogni kezdett: — Nyughass, Mefisztó!

— Miért a kutyádat hívod Mefisztónak? — érdeklődtem. — Hát nem te vagy az?

— Igazad van — válaszolt nyugodtan az öregember. — El is küldöm, hogy ne zavarja a társalgásunkat. Mefisztó, tűnj el! — kiáltott a kutyára, és az tüstént szétfoszlott a levegőben.

— Tudod, kedves barátom, a névazonosság oka az, hogy én és a kutyám — hogy is

mondjam neked? — valamilyen módon egyik vagyunk — tette hozzá, s ezáltal kutyaszerű arckifejezése kielégítő magyarázatot nyert.

— Azaz káprázatok vagytok mind a ketten — egészítettem ki fölényesen.

— Azt azért nem mondanám — intett le az öreg. — Ha káprázat volnék... de hagyjuk ezt! Az ajánlatomat akartad hallani. Nos hát, jól figyelj! — S a szemem láttára különös átalakuláson ment keresztül. Álla, orra kihegyesedett, haja sercegve felkunkorodott és mulatságos kakastaréjt alkotott a feje búbján, lerágott körmei megnöttek és vörös karmokká görbültek, vállán bíborszínű palást terült szét, s ahogy felállt és kiegyenesedett, egész alakja megnyúlt és arányosan karcsú lett, és már nem emlékeztetett sem az öregemberre, sem az uszkárra, melyet az imént varázsolt vissza a semmibe.

— Felajánlom neked — kezdte ünnepélyesen —, hogy megpróbáld helyrehozni mindazt, amit felesleges és céltalan életed során elrontottál. Felajánlom a sikert és a boldogságot, ha elég elszántnak bizonyulsz, hogy megszerezd magadnak. S mindenekelőtt felajánlok egy röpke látogatást 1965-be, mert minden későbbi sikertelenséged okát akkori balfogásaidból eredtetted. Térj hát vissza kamaszkorod világába felnőtt férfiként, és próbáld meg leszakítani azokat az örömöket, melyeket gőzös és éretlen sihederfővel nem voltál képes kitépni a sors fuvar kezéből!

— Nem tudom — mondtam zavartan. — Valóban szívesen visszamennék, s abba az esztendőbe különösen, mert minden balságom ellenére olyan boldog voltam akkor, mint azóta sohasem. De hogy — ha jól értettelek — elcsábítsam azt az angyali lényt, akit ma is a legszébbnek, legtisztábbnak tartok a világon... nem, ilyen aljasságra nem tudsz rábeszélni.

— Ugyan, kedves barátom, ki beszélt itt csábításról? Nem, nem, én teljesen rád bízom, mit művelsz a múltadban, csak azt szeretném elérni, hogy megtaláld önmagad. Hát nem akkor veszett ki belőled minden merészség és törekvés, melyekkel más irányban fordíthatad volna a sorsodat?

— Talán nem is voltam többre hivatott.

— Ezt úgy mondtad, mintha tőlem várnál megerősítést vagy cáfolatot. Erre ne számíts, nem vagyok mindenható... Én csupán egy kis kirándulást javasolhatok; rajtad áll, mire mégy vele.

— Rendben van — mondtam elgondolkozva —, fontolóra veszem az ajánlatodat. De ha már üzletről beszélünk, tudnom kell, mit kívánsz érte cserébe.

Mefisztó megvonta a vállát:

— Miért kell rögtön arra gondolni, hogy mi lesz azután. Több bátorságot és vállalkozószellemet kellene tanusítanod, különben csak a tespedés jut osztályrészedül.

— Ebből elég — szakítottam félbe. — Nagyon jól tudom, hogy ti pokolfajzatok a megrontásunkra törtök. S nem mintha drága volna az üdvösségem, nem mintha rettegnék a pokolbéli kínoktól, melyekhez bizonyára ugyanúgy hozzá lehet edződni, mint a földiekhez, de azért mégis tudni szeretném, mivel tartozom ezért a remélhetőleg szórakoztató turistaúttér, amelyhez nagylelkűen útlevelet és valutát kínálsz fel.

— Semmivel — rázta fejét a Sátán —, igazán semmivel...

— Mégis, mondj valamit! Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen.

— Nem szeretem, ha a jelenlétemben Krisztust emlegetik — sértődött meg Mefisztó, majd kényszeredetten folytatta: — Semmit sem kérek tőled, azaz majdnem semmit...

— Mondd csak ki bátran, ne köntörfalazz! — biztattam, mire láthatólag zavarba jött, s elővéve egy fésűt, a kakastaréjét próbálta lesimitani.

— Ne kímélj, cimborá! — szóltam elszántan. Mefisztó csendre intett, sorra húzogatta ki a fiókjait, gondterhelten kotorászott bennük, végül diadalittasan mutatta fel Goethe Faustját. Lázasan lapozott a vaskos kötetben, s megtalálva a keresett részt, fennhangon olvasni kezdte:

*Ha a perchez szólnék esengve:
szép vagy! maradj! Tied vagyok!
Akkor verj engem rabbilincsbe,
akkor akár meghalhatok!
Harang kondulhat búcsúszóra,
akkor már szolgálnod se kell,
megáll az óra, mutatója
lehull: az én időm letelet...*

— Ezt kellett volna mondanod, mire én néhány sorral lejjebb:

*De mert szóban élet-halál van itten:
pár sor írásért esdenék...*

— Nos? — nyújtotta át a könyvet: — *Jól gondold meg, én semmit sem felejték.*

— Hagyjuk a komédiát! — háritottam el magabiztosan. — Goethében magam is elég járatos vagyok. Ezt a részt kívülről fújom:

*Vaskalapos, írás is kell neked?
A férfi s férfiszó hírét nem ismered?
Nem elég az, hogy kimondott szavam
napjaim fogytáig rabbá ígézhet?
Világfolyónk zubog folytonosan,
míg engem megköt egy ígélet?
De hóbortunk szívből nőtt gyökerű,
ki vetné el önként magától?
Boldog, kinek a lelke tiszta, hű,
és minden áldozatra bátor!
Viszont egy pergament, rajta pecsét s betű,
kísértet, melynek megfutunk szagától...*

— Elég, elég — rázkódott Mefisztó válla a nevetéstől —, képes lennél felmondani az egészet.

*Tyű, micsoda szóáradat!
Hogy tudsz szavalni ily hevesen?
Jó lesz bármily papírszelet.
Egy csöppnyi vérrel itt aláírod neved...*

— S bő lebernyegéből elővarázsolt egy gyűrött papírlapot, rajta az előre megszerkesztett szerződészöveggel, másik kezébe hosszú tűt vett, én pedig halálos — ó, milyen jól játszom mindig, ha irodalomról van szó! — nyugalommal nyújtottam feléje a mutatóujjamat:

*Ha épp ily firka kell neked,
legyen, nem tagadom meg ezt sem.*

5.

A vasútállomás várócsarnokában ébredtem egy kemény padon, a kirakodóvásárt, dombvidéki szüretet és templomból kivonuló sokszoknyás, nagykendős parasztlányokat ábrázoló naiv freskók alatt, melyeket azóta lemeszeltek. A kvarcórámra néztem: 6 óra 15 perc volt s a dátum: 1965. február 20. „Megérkeztem” — mondtam, és felültem. Most futhatott be egy vonat: a csarnokon télikabátos, pufajkás férfiak és nők, egyensapkás diákok siettek keresztül, a lengőajtók nyílásakor behallatszott a gőzmozdony fűjtatása és a megafon torz hangja. A pénztár melletti tükörben megnéztem magamat: semmit sem fiatalodtam, s ugyanaz a visel-

tes kabát; meghatározhatatlan színűre fakult farmernadrág volt rajtam, mint tegnap, cipőm — ha formája el is tért az „akkori” divattól — elég koszos és csámpás volt ahhoz, hogy feltűnés nélkül elvegyüljek a munkába igyekvők között. Végigsimitottam az állam: borostás voltam, mint egy útkaparó, el is határoztam, hogy megborotváltatom magam, sőt, megnyiratkozom és haját mosatok — így mégsem kerülhetek Margit szeme elé!

Kinyitottam a Sátántól kapott diplomataatáskát: ezüstzáras, fekete selyemmel bevont, lapos doboz volt benne és egy leragasztatlan boríték. Kivettem belőle a levelet. Ezt olvastam:

Drága Kislányom!

Amikor arra kényszerültem, hogy elhagyjam ezt a sokat szenvedett kis országot, Édesanyád megkért, hogy amennyiben a helyzet nem változik, szakítsak meg veletek minden kapcsolatot. Nem szabad rá haragudnod, a Te jövődet féltette, nem akarta, hogy egy ellenforradalmár apa árnyéka kíséren végig a pályádon, azt szeretné, hogy boldogulj az életben, amennyire ez a vasfüggöny mögött lehetséges. Én megértem őt, és hálával, szeretettel gondolok reá, és megbocsátom, hogy ma is állami tisztviselőként keresi meg a kenyerét.

Édes Egyetlenem! Amikor utoljára láttalak, hatéves voltál. Ma már nagylány vagy. Bizonyára jól tanulsz az iskolában, és szorgalmasan gyűjtöd a jópontokat a DISZ-ben (nem tudom, hogy hívják ezt manapság, egyébként én is DISZ-titkár voltam valaha), hogy felvegyenek az egyetemre, s ne gondold, hogy én ezért elítéllek téged. Kis nép gyermekének mindig meg kell becsülnie magát és a szűkös lehetőségeket, melyekben része lehet. Ne hidd, hogy itt a szabad világban sokkal könnyebb, mint a lágerben. Annak ellenére mondom ezt, hogy én magam elég szépen boldogultam. Igaz, második házasságom jól sikerült, ma egy jövedelmező vegyipari kisüzem társtulajdonosa vagyok.

Drága Margitkám! Nem tudom, Édesanyád milyen hazugságokra kényszerült, milyen szörnyűségeket kellett rám fognia a válóperi tárgyaláson, amelyen természetesen nem lehettem jelen. Hidd el, hogy az én kezemhez sem tapad több vér, mint azokéhoz, akik ellen fegyvert fogtam, de ezzel nem akarom azt mondani, hogy tisztán és mocsoktalanul fogok a Teremtő színe elé állni. (Te már bizonyára nem hiszel ezekben a klerikális fantazmagóriákban.) Nem is azért írtam ezt a levelet, hogy megzavarjam még alakuló világképedet, melyre amúgy is nagyobb befolyást gyakorol az iskola és az állampropaganda, mint amilyennel én bírhatnék innen a távolból. Azt akarom csak, hogy tudd: irántad érzett szeretetem nem múlt el, én mindig a Te Édesapád maradok, még ha nem is adatik meg a Sorstól, hogy viszontlát-hassalak valaha. És amennyire korlátozott lehetőségeim engedik, szeretném megkönnyíteni az életutadat.

Az a barátom, aki e levelet kézbesíti neked, magára vállalta, hogy jelen soraimon kívül egy kis doboznyi, ámde tekintélyes értékkel bíró ékszert is átcsempész a határon, s átadja neked, hogy majdan az egzisztenciádat alapozhasd rája. (De Édesanyádnak nem szabad tudnia róla, különben megeshet, hogy ijedtében felajánlja a Pártnak.)

A barátomtól nem kell tartanod, s nem kell benne véreskező banditát látnod, mert a haroktól távolmaradt, s nem a büntetéstől való félelem, hanem csak a kilátástalanság készítette, hogy a szabad világot válassza, s amint megszilárdultnak látta az otthoni körülményeket, visszatelepedési engedélyhez folyamodott.

Kérlek, fogadd őt bizalommal, ha sikerül bántatlanul kicsúsznia az ÁVO karmaiból és eljutni hozzád, akit ma is a világom mindennél jobban szeretek.

Édesapád

Boston, 1964. október 6.

Még két fénykép hullott ki a borítékból. Az egyik egy negyven év körüli férfi arcképe: szögletes, markáns arc keskeny ajkakkal, széles, lapos orral és a bozontos szemöldökök alatt megbúvó apró, gyanakvó szemekkel — nem sok hasonlatosságot fedeztem fel benne a lányával, akinek gyöngéden megformált, tojásdad arcát, sötétén csillogó, mandulavágású szemeit,

duzzadt ajkait és derekáig leomló, selymes, gesztenyebarna haját őrizte meg az emlékezetem (vajon fel fogom-e ismerni annyi év után, illetve annyi évnek előtte?); a másik képen ugyanaz a férfi egy vézna, szemüveges nő vállát átkarolva, magabiztosan mosolyog a fényképezőgép lenscséjébe, míg a felékszerezett, jelentéktelen teremtés meggörnyedt hatalmas tenyere alatt. „Ez volna hát a második feleség” — mondtam magamban, és eszembe jutott az első: magas, 1965-ben még jó alakú, karvalyarcú asszony, Margit anyja, akiről mint elvált nőről mindenféle pletykák keringtek a városban.

Kinyitottam az ékszerdobozt: nyaklánc, mellű és fülöngyűgőpár volt benne, arany, ezüst és egyenként is vagyont érő drágakövek rafinált együttese. Jól kieszelte a Sátán — melyik gyereklány, sőt, felnőtt nő tudna ellenállni ekkora csábításnak? Különösen, hogy a legtisztességebb látszata van a dolognak... De én nem azért jöttem, hogy aljas célra fordítsam a Pokol kincseit. Csak látni akarom Margitot, beszélni vele, hallani a hangját (két-három mondatot ha válthattam vele annak idején), kigyönyörködni magamat a szépségében, és megtisztultan, felfrissült pszichikummal visszatérni a jelenembe... De hogyan férkőzsem a közelébe? Szombat van, fél egyig, fél kettőig a gimnáziumban lesz, az előtt fogom megvárni. Attól nem kellett tartanom, hogy magammal összefutok: Mefisztó emlékeztetett rá, hogy ezen a napon Sótira utazom szavalóversenyre; Rilke Első duinói elégiáját fogom elmondani lelkesen, de olyan erősen mutálva, hogy a Rilkében amúgyis járatlan zsűri a legalacsonyabb pontszámot ítéli meg számomra.

Visszatettem a levelet és az ékszereket a táskába, bekattintottam a zárat. Tehát tanítás után... Addig kell az időt eltöltenem valahogy. Először is iszom egy kávét a hetvenes évek elején lebontott Liget eszpresszóban, aztán végigjárom az azóta szanált utcákat, ahol ilyenkor a hétvégi nagymosások szappanosvize csordogált a kapualjakból a gázos árkokba s disznóvágások idején a véres lé. Esetleg egy konyakot is lehajtok, de csak egyet, amit Margit még nem érezhet meg a lehetetlen, s persze arra is vigyáznom kell, nehogy a megszokott kólát is megrendeljem a konyak mellé.

Kiléptem az állomás épületéből s elindultam a behavazott vasúti fasorban, a tizenhat évvel fiatalabb, de már kortalan, foszló kérgű platánok között. Átmentem a Séd rozsdás vaskorlátú betonhídján, elhaladtam a már akkor is rogyadozó, tíz évvel később rideg üveg-acél csodára cserélt városi művelődési ház mellett, s az éppen nyitásra készülődő boltokat elhagyva, kiértem a térre — jobbról az evangélikus templom és parókia, balról a felszabadulási emlékmű —, mentem, zsebbe dugott kézzel, és egyre inkább az elmaradott, egzotikus országban járó turista felsőbbrendűségi érzése töltött el a szegényes kirakatok, a hatvannyolc utáni rövid konjunktúrának majdan áldozatul eső, salétromfoltos, hámló vakolatú házsorok láttán. El is szégyelltem magam, és meggyorsítottam a lépteimet: kezdtem átfázni, ideje beülni valahová.

S ekkor szembejött velem Sólymosi Ernő, aki 1967-ben teljes sebességgel nekihajtott motorkerékpárjával egy teherautónak a város központjában és azonnal szörnyethalt. Mit tegyek, hogyan figyelmeztessem a rá váró veszedelemre? Tehetetlenül hagytam, hogy elmenjen melletttem (nem ismert meg, hogyan is ismert volna? — utoljára pattanásos képű kamaszként láttott, aki önképzőkori ülések után időnként hazakísérte a lányát), az ijedségtől elzsibbadva álltam percekig, s mire meglódtam volna, már befordult a sarkon.

Elment a kedvem a mázskálástól, nem akartam több halottal találkozni. A Liget presszóban töltöttem a délelőttöt, s amikor a meglepően alacsony összegű számla kifizetése után kitámolyogtam és hunyorogva megálltam a városi park hófedte magyalbokrai és gesztenyefái előtt, már az egész vállalkozást megbántam. Közben kisütött a nap, olvadt, és a megsüppedt hó viszolyogatóan cuppogott a talpam alatt. Az órára néztem: fél tizenkettő volt, még legalább egy óra, amíg Margit kijön a gimnáziumból, épp elég arra, hogy rendbeszedjem magam. Komoran ünnepélyes arccal álltam ellent a borbély fecsegő kíváncsiskodásának (hülyének is nézett, olyan nagy borraival adtam neki), ezt követően felhörpintettem egy hig kávét a közeli bisztróban, s miután a zsebkendőmmel hiába próbáltam kifényesíteni átázott cipőmet, lehorgonyoztam a gimnázium sarkán, és dobogó szívvel vártam az első diákcsoport feltűnését.

A fél egyesek között nem volt vagy nem ismertem fel, s ez rettenetesen felidegesített. Már azon töprengtem, hogy lesz, ami lesz becsöngetek a lakásukba, amikor végre meghallottam az utolsó kicsöngetést, és röviden áradni kezdtek a gimnazisták az öreg, akkor még vadszörlővel befuttatott, azóta már kétszer is különböző fagyalatszínekre mázolt épületből. Magam is meglepődtem, milyen könnyen választottam ki Margitot abból a felszabadultan vihorászó lánycsapatból, amellyel együtt lépett ki a kapun, de elgondolkozva hamarosan el is maradt tőle. Vagy tíz percig követtem, néhány lépés távolságban, míg végül — már csak tíz órám maradt éjfélig — melléje léptem, és könnyednek szánt, de rögtön elfülő hangon (egy tehetségtelen bohóc ripacskodó hanghordozásával) megszólítottam:

— *Szép kisasszony, szabad, remélem, karom ajánlani s elkísérnem?*

Margit csodálkozva nézett rám, és továbbsietett.

„Te, hülye, te!” — szidtam magam. — „Tizenhat év nem volt elég arra, hogy megtanuld, hogyan kell egy kamaszlányt leszólítani.”

Nagynehezen utolértem, és akadozva szólítottam meg újra:

— Ne ijedjen meg, kislány, nem akarok semmi rosszat. Az apjától hozok üzenetet.

Margit megtorpant, tekintetével végigmérte elkoszolódott kabátomat, foltozott térdű nadrágomat, melyet még kávéval is sikerült leöntenem ma délelőtt, sómarta, széttaposott cipőmet, és ment tovább. Megijedtem. Persze, az arcomra nem mert fölneézni, azt már nem vette észre, hogy frissen vagyok borotválva, hajam pomádétól vagy mi az ördögtől csillog, s azt sem tudhatja, micsoda kincseket tartogatok neki a táskámban. Most mit tegyek? Ugyanolyan kínosan éreztem magam, mint akkori önmagam, amikor a vallomását tartalmazó füzetet próbálta rátukmálni az értetlenül mosolygó kislányra, aki most riadtan és már remekül elsajátította női büszkeséggel szaporázza kecses lépteit... Phü, majdnem kiköptem bosszúságomban. Mentem utána, kissé lemaradva, és egyre dühösebb lettem — magamra, Mefisztóra és mindenekelőtt erre a tizenöt éves libára, akit még az apjára való hivatkozással sem lehet attól a rögeszméjétől eltántorítani, hogy lépten-nyomon cukrosbácsik leleselkednek rá. Mellesleg, magamat is kezdtem cukrosbácsinak érezni, méghozzá egyre erősebben. De aztán begurultam, oda léptem hozzá, és megragadtam a karját.

— Idefigyeljen, kicsim, nemsokára megy a vonatom, nincs időm nehéz felfogású bakfisok kegyeiért esedeznem. Maga Németh Margit vagy nem?

— Én vagyok — válaszolta Margit rémülten.

— Na végre! — mondtam megjétszott fölénnyel. — Éppen ilyenek írta le a kedves édesapja. — Az most egy csöppet sem zavart, hogy a kedves édesapja hatéves korában láthatta őt utoljára, tehát semmiképp sem írhatta le éppen ilyenek. — Hol tudnánk beszélgetni?

— Nem tudom — mondta a lány zavartan, s én most már megnyugodva vettem szemügyre valóban elbűvölő pofikáját. — Édesanyám elutazott...

— És különben sem örülne, ha megtudná, hogy az apukája barátja hozott valamit a lányának — vágtam közbe, és elégedetten észleltem, hogy Margit szeme felcsillant. — Akkor tehát az sem lenne célszerű, ha meghívnám egy gesztenyepürére valamelyik eszpresszóba, mert a kedves anyuka ismerősei esetleg besúgnák...

A lány a fejét ingatta, s én egyre szebbnek láttam, ahogy a zavarát igyekezett leküzdeni és csak félénken mert rám sandítani.

— Igazán az apámtól jött? — kérdezte aztán.

— Itt a levele — mondtam, és átnyújtottam neki, de az ékszeres dobozt a táskában hagytam. Margit kipirult arccal olvasta a levelet, s amint végzett, kérdően nézett rám. „Az ékszereket szeretnéd megkapni, ugye?” — gondoltam, de nem szóltam róluk. Tudtam, hogy nem fog rákérdezni.

— Nos, hol tudnánk leülni?

Margit tétovázott:

— Tudja, hol lakunk?

— Nem, honnan tudnám? — válaszoltam, bár annak idején minden este elmentem az ablaka alatt. Margit megadta a címet.

— De ne együtt menjünk! — tette hozzá. — A szomszédok beáruulnának. Én most hazamegyek, maga pedig egy félóra múlva csöngessen be, de előbb nézzen körül. Ha éppen akkor jön valaki, amikor ajtót nyitok, mondja azt, hogy eltévesztette a lépcsőházat, és jöjjön vissza később. Ha tiszta lesz a levegő, beengedem.

„Milyen rafinált!” — gondoltam elismeréssel és egy picit csalódottan. Biccentettem, és útjára engedtem. „Addig iszom valamit, esetleg viszek is egy üveg italt...” — de erre már eltereltem magam: „Csak nem akarom ezt az ártatlan kislányt leitatni?” „De vajon tényleg olyan ártatlan-e? Egy ilyen anya mellett, aki most is valamelyik palijánál tölti a hétvégét, ártatlan maradhat-e a lánya, nem kéne-e kicsit utánajárni a dolognak?” „Te, állat, te!” — szidtam magam rögtön. — „Hát ezért jöttél? Ezt ígérted magadnak? Nem érzed, hogy itt valami bűzlik, s nem más, mint a kárhozatodra törő Sátán cselvetése? Gondolj arra a szerencsétlen, mulya kamaszra, aki voltál, — hát képes lennél lerombolni az álmait a kis hülyének, elcsábítanád tőle az egyetlen nőt, akit szeretni tudtál valaha?” — Megéreztem a gondolatmenet ellentmondásosságát, ezért inkább betértem a Ligetbe, és vettem egy üveg vermutot. (És, persze, ittam is: csak egy fél konyakot, meg még egyet, meg egy duplát, hogy elvegye az alkoholszagot.)

Margit sietve nyitott ajtót, s körülnézett, mielőtt beengedett volna az előszobába. Felakasztottam a kabátomat, s a tükörbe nézve megnyugodtam: kissé már elhasználódott farmeröltönyöm a nyugati eleganciát fogja képviselni a kisvárosi diáklány szemében. Margit bevezetett a nappaliba, ahol a virágmintás kárpitú csőbútor ismerős képe fogadott (ugyanilyen vagy ehhez hasonló állt nálunk is a nagyszobában), leültem az egyik kényelmetlen fotelba, és a fekete üveglapos asztalkára tettem a vermutot. Margit megszeppent:

— Én nem kérek. De hozok magának egy poharat.

— Kettőt — parancsoltam.

— Főzzek kávé? — kérdezte Margit még ijedtebben, s végre feltámadt a szégyenérzetem. „Milyen szemét vagyok, milyen aljas! Halálra rémítem ezt a tündért, aki be se engedett volna, ha... Az ékszerek! Legjobb lesz, ha máris átadom és elpucolok innen. Éjfélig majd elüldögélek a Kulacsban vagy a Kispipában.”

— Ha nem terhelem vele — mondtam, és kinyitottam a diplomatatáskát. — De előbb hadd adjam át, amit az apja küldött.

Margit elpirult, a szeme megtelt fénnel, s ahogy előrehajolva a dobozért nyúlt, ujjaink egy másodpercre összeértek... „Úristen, milyen gyönyörű ez a gyereklány!”

— Mindjárt jövök — mondta Margit —, csak felteszem a kávé. — És az ékszeres dobozt a melléhez szorítva, kifutott a szobából. Kivettem a vitrines szekrényből két csiszolt üvegekelyhet, öntöttem a vermutból. A magamét rögtön felhajtottam, de utána is töltöttem, nehogy Margit észrevegye, hogy megelőztem. Az ablakhoz léptem: a napközben megolvadt tócsák már kezdtek hártásodni, az ereszkedő szürkületben élesen különvált a letaposott járdák sötét lucska és a bokrokon, pázsiton még érintetlen, bár koromszemcsés hó fehérsége, a lemenő nap fényében aranyosan csillogtak az ereszcatornán csimpszkodó cseppek: üvegyöngyösor egy cselédlány golyvás nyakán, s a kéményekből felszálló füstöt karcsú lábakon redőződő, folyton igazgatott s újra és újra lecsúszó harisnyákká rajzolta át feltűzelt képzeletem; álltam csak és bámultam, ellágyulva és szorongással teli, s észre se vettem, hogy Margit bejött a szobába, csak erőltetett könnyedséggel csengő hangja térített vissza a kis lakás meghitt banalitásába.

— Hány cukorral tetszik?

Megfordultam. Margit az üvegasztalkán rendezgette a kávéscsészéket, s ahogy fölegyenesedett, megpillantottam rajta a nyakláncot, a mellű ezüstpillangóját és a minden mozdulatára megrezzenő fülönfüggőket, melyek egy hercegkisasszony előkelőségét kölcsönözték finom vonásainak. Durva szövésű, vastag szoknyája, egyszerű, magas nyakú pulóvere, melyből alig domborodtak ki apró keblei, az ékszerektől átszellemítve olyan kifinomulttá és titokzatossá varázsolták a süldőlánya fejletlen alakját, hogy megtántorodtam, és torokszorító vágy ébredt

bennem, hogy megsimogassam, csak megsimogassam azokat a megindító halmocskákat, ajkammal megérintsem a fülönfüggők gyémánthidegét... „Te vén kecske, te romlott barom!” — mondtam magamban, és megindultam feléje. Letérdeltem előtte, átfogtam a derekát, arcomat a gyapjúszoknya szűrős melegébe tettem, és lázasan suttoztam: — Gyönyörű vagy, a legszebb, legtisztább, legcsodálatosabb teremtés a világon. Nincs a földnek olyan tája, Grönlandtól az Antarktiszig, amit be ne jártam volna, de hozzád mérhetőt nem láttam sehol. Imádlak attól a pillanattól fogva, hogy megláttalak a gimnázium előtt, kamaszkori álmaim keltek új életre benned, édes, egyetlen, káprázatos, csodálatos Margitom, te tünemény, te... — megakadtam, s ezzel lélegzethez juttattam a lányt. Jobbnak láttam felpattanni és gyorsan visszaülni az asztalhoz, még mielőtt ellenkezni kezdene.

— Köszönöm a kávé — mondtam. — Két cukrot legyen szíves!

Margit remegő ujjakkal vett ki két kockacukrot a cukortartóból, és olyan ügyetlenül pottyantotta a csészembe, hogy a kávé kilötyt a terítőre. Ettől még jobban megzavarodott.

Megittam a kávé, és hátradőltem a karosszékben. Éreztem, hogy bocsánatkéréssel mindent elrontanék, támadnom kell, csak most megfontoltabban. Hallgattam hát hosszú percekig, miközben Margit lesütött szemmel ült velem szemben, ölében összekulcsolt keze megmegrándult az idegességtől. Ki kellett várnom, amíg megszólal.

— Az apám... az apukámmal hol ismerkedett meg? — kérdezte végül elcsukló hangon.

„Valóban, hol is...?” — villant meg bennem. — „Mese nincs, itt rögtönözni kell” — és ezt mondtam:

— Bostonban. — (A levél kelezésében ez a városnév szerepelt.) — De nem voltunk közeli ismerősök, csak mint a kinti magyarok általában. („Így legalább nem kell intimitásokat költenem róla.”)

— De azért megismerte valamennyire? — kérdezte a lány reménykedve. Megesett rajta a szívem:

— Valamennyire igen. („Halljuk, mit kell hazudnom!”) Mire kíváncsi?

— Én csak azt szeretném tudni, hogy ki volt ő... akkor?

— Mikor?

— Akkor... ötvenhatban. — Nem tudta, forradalmat mondjon-e vagy ellenforradalmat, az egyik szóra nem állt rá a szája, a másikkal nem akart megsérteni.

— Nem sokat tudok róla. Én nem vettem részt a harcokban.

— Mégis... legalább azt mondja meg, hogy maga szerint hős volt az apám vagy gyilkos? — Majdnem elsírta magát.

„Most aztán jól feladtad a leckét!” — gondoltam. — „Mit mondjak erre? Valószínűleg szerencsétlen balek volt az apád, hacsak nem lelte kedvét a lövöldözésben. Mit tudhatok én erről?”

— Nézze, kedves... kedves Margit! Az édesapja elolvastatta velem a levelét, s ha jól emlékszem, abban ő maga is azt kéri, hogy ne sokat tépelődjön ezen, nehogy megzavarja a szép kis fejében azokat a világnézeti és viselkedési normákat, melyekhez tartania kell magát, ha nem akar az élet országútján az árokpartra szorulni. Én nem tudom, mit tett az édesapja azokban a zavaros napokban, egy biztos — amilyenek én őt megismertem —: nyereségvágy és vérszomj nem vezette. Megelégszik ennyivel?

— Igen — mondta Margit komolyan, és végre rám nézett. — És köszönöm.

— Nincs mit — mondtam kényszeredetten, és elszégyelltem magam: „Miket fecsegek én itt összevissza?!” Kínos csend ereszkedett közénk. Rajtam volt a sor.

— Én, ahogy mondtam, nem vettem részt semmiben, ezért is térhettem haza különösebb következmények nélkül. Igaz, két éve már azokat is kiengedték, akik csináltak valamit. Én is akkor határoztam el, hogy hazajövök.

— És nem bánta meg? — kérdezte Margit, végignézve farmeröltönyömön, melyet a helyi áruházban vásároltam másfél éve.

„Mebánjam?” — töprengtem. — „Talán jobb lesz, ha nem bánom meg.”

— Nem bántam meg — feleltem határozottan. — Tudja, kedves Margit, én igazából egy lány miatt mentem ki. „Ez az, ez biztosan hatni fog!” De ez magát nem érdekelheti.

— Dehogynem — tiltakozott Margit, fülig pirosan. — Nagyon is érdekel. — És még jobban elpirult, de annyira, hogy megint nem mert rám nézni. Gyönyörű volt és olyan kívánatos, hogy alig bírtam visszatartani magamat. Nagyon nyeltem:

— Megengedi, hogy igyam egy kortyot? Esetleg koccinthatnánk...

Margit bólintott, és a megtiszteltetéstől félig bénán felemelte a poharát. Megborzongott, amikor beleivott a vermutba, de aztán szinte kihívóan kiürítette a kelyhet.

— Elfelejtettünk koccintani — mondtam, és újra töltöttem. Margitnak nem volt más választása, koccintott, és a második poharat is kiitta. Nyeregben voltam, de ekkor már az én agyamra is (az övére bizonyosan) rózsaszín köd szállt.

— Az események idején („Milyen jól megválasztottam ezt a szót: események!”) húszéves voltam („Talán most sem látszom többnek huszonkilencnél...”), a második évfolyamot végeztem a budapesti... de ez nem lényeges, én már huszonötödikén hazautaztam abba a határmenti kisvárosba, ahol születtem és gimnáziumba jártam, s ahol akkor az a lány... Ilonának hívták, negyedikes volt... Nem folytatom, ma is nagyon fáj — szakítottam félbe magamat, mert nem is tudtam hirtelen, mivel folytassam.

Margit családodtnak látszott. „Hogy hat a kis libára a romantika!” — gondoltam, és a felgyülemlett epe gátlástalan hazudozóvá tett.

— Az egész város kivonult a negyvennyolcas emlékműhöz. Ő állt legelől. Kilépett a tömegből, felállt az emlékmű talapzatára, és szavalni kezdett:

Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsöd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar...

Ő szavalt, ő, aki azelőtt annyiszor hallhatott engem az iskolai ünnepélyeken, én voltam a gimnázium legjobb versmondója — mit a gimnáziumé? minden szavalóversenyt megnyertem! —, de mindhiába, nem hatott rá a hírnevem; egyszer leszólitottam a folyosón, és szerelmet vallottam neki, de ő csak mosolygott, és a füzetet... — Megrémültem: ha így folytatom, ráismer az én egykori próbálkozásaimra, s bár én most nem az az én vagyok... jó lesz vigyázni!

— És? — kérdezte Margit.

— És abban a pillanatban tankok fordultak be a sarkon, és tüzet nyitottak...

— Tankok, miféle tankok? — csodálkozott Margit.

— Azt akkor nem lehetett megállapítani — folytattam, visszanyerve a hidegvéremet. — Tény, hogy lövöldözés kezdődött, vissza is tüzeltek valahonnan... Én már az első lövésekre elfutottam, bemenekültem egy kapualjba, de azt még láttam, hogy Ilona véresen leomlik a koszorúk mellé, és egy gyertya lángja belekap hosszú, szőke hajába... („Jézusom, de aljas vagyok!”)

— Elégett? — kérdezte Margit, és csak úgy patakozott a könnyei.

— Nem tudom — válaszoltam. — Gyáva voltam, igen, a leggyávább, legnyomorultabb alak a világon. Elfutottam, és másnap reggel már egy osztrák falu kocsmájában zokogtam a söröm mellett... („Most már elég a giccsből, te szarzsák!” — próbáltam észretéríteni magamat.)

— És milyen volt ő? — kérdezte Margit erőtlenül s szemlátomást lenyűgözve. És ekkor én, a poklok legmélyebb bugyrának legbűnösebb, legalávalóbb, poklok poklánál is mélyebb kárhozatot érdemlő elkárhozottja, felálltam és odaléptem hozzá:

— Hogy milyen volt? Éppen olyan, mint te. Talán csak a haja volt valamivel világosabb. De ugyanez a tisztaság, ugyanez az angyali ártatlanság sugárzott róla; igen, most már értem, miért vezérelt engem a sors ebbe az isten háta mögötti sárfészekbe: azért, hogy föllejtem bened az én Ilonámat; ezért kellett hát visszatérnem a világ másik végéről, ahol annyi dollárt ke-

restem, amiből egész lakónegyedeket lehetne megvásárolni ebben a porban és sárban fetregő, a reménytelenség macskaköveivel kirakott kisvárosban. Ó, Margit, szerelmem, köszönöm, hogy megtaláltalak... — És ismét térdre hulltam előtte, és újra kezdtem azt az undorító komédiát, amelybe egyszer már belesültem, de most — kellő előkészítés után — teljes sikert arattam vele.

Egy tizenöt éves gyereklány megrontójaként keltem fel a rekamiéről. Mefisztó terve sikerült, ha ugyan ez volt a célja...

— Milyen furcsa órád van! — mondta később Margit. — Nagyon értékes lehet. Amerikából hoztad?

— Igen — hazudtam, de nem árulhattam el, hogy az ilyen csodaórák filléres holmik lesznek tizenhat év múlva.

Margit sokáig némán feküdt mellettem, majd hirtelen felült.

— Rájöttem, miért voltál ismerős az első perctől fogva. Arra a fiúra hasonlítasz, aki tegnap a nagyszünetben odajött hozzám. Adott egy füzetet, és azt mondta, hogy szerelmes belém, és abban a füzetben mindent megmagyaráz.

— Elolvastad? — kérdeztem szorongva.

— Még nem — mondta Margit, és hozzám simult. — És most már nem is érdekel, egy csöppet sem. Baj talán?

— Dehogy — mondtam szomorúan. — Hol van az a füzet?

— A másik szobában, az íróasztalomon — felelte Margit csodálkozva.

— Aludjunk egy kicsit, jó? — mondtam.

— Jó — súgta Margit. Tizenegy óra múlt. Nemsokára indulnom kell. Amikor Margit elaludt, óvatosan felkeltem, átmentem a másik szobába. Az íróasztalon ott hevert az ismerős, kék fedelű füzet. Beleolvastam:

Te nem ismeresz engem, de én minden lényegeset tudok rólad. Mi ketten azért születünk, hogy megtaláljuk egymást. A mi szerelmünk az idők méhében ringatózott évezredekig, és nem lehet véletlen, hogy éppen ebben a boldog korban fog beteljesedni...

Te, a természeti lény, csordultig meg vagy töltve a világgal, s ezért nem lehetsz öntudatra: csak az én szenvedő, mert a Nagy Egészből kizárt tudatosságomban...

Hátralapoztam a versekhez:

Két faj lel társára mibennünk. A szelíd éjben
hogyan zokogott! egymást megtölteni vágyva sokáig...
Természettel szöve kötést, mosolyogva az egyik
bólintott, s nem fejtve, de érzőn élt a világban...
S hogy gyötrődik amaz! törvényt kell tenni magáért,
meghasonult testéből az érzelmek ha kitörnek,
dönteni nem tudják a nagy természeti törvényt...

És:

Jól tudom én, félnék érinteni őt a nem értők,
önző lényeket nyíltsága zavarba szorítná,
s elfutnának e gyengék: látták, észre se véve,
szőrrel nőtt szemükön vérben fuldoklik az érzék,
s nem nemesítik: elég a gyönyör, nem szítja csodálat,
sejtve se: érzékek tavaszát töri friss örömökbe,
mert a haláltalanul szeretők mindegyre csodálnak,
és aki értő s így szenvedve szeret, viszonzozzák,
mert érzik, ki magányos mindentől, csak az adja
vissza az öntudatot a természetbe elosztott
s mégis hiánytól féltő, fölmutatott sziveiknek.

Elszorult a szívem. Becsuktam a füzetet, és az órára néztem. Indulnom kell. Felöltöztem. Margit békésen aludt. Hogyan vehetném rá, hogy mégiscsak szóba álljon azzal a pattanásos képű, gátlásos kamasszal — velem? Sehog, de már nem is lenne értelme. Kárhozottan éltem harminchárom éves koromig, és akkor — megkapva az egyetlen lehetőséget, amely megváltoztathatta volna az életemet — visszamenőleg is igazoltam a kárhozatomat. De Mefisztó diadala sem teljesedett be — ez volna az a perc, amelyhez esengve szólnék...?

Az ajtó felől kaparászást hallottam. Kinyitottam: az uszkár ült a küszöbön.

— Megyek már — mondtam neki. Még megigazítottam Margiton a takarót, egy pillantást vettem a padlón heverő ékszerekre — reggelre elolvadnak, és csak egy kénbűzös tócsa marad utánuk a szőnyegen, mintha az uszkár rondított volna oda —, és kiléptem az ajtón.

6.

Megint a vasútállomáson ébredtem, de a freskók már eltűntek. Márta hajolt fölém.

— Már mindenütt kerestelek. A főnök azt mondta, hogy kirúg, ha még egyszer hiányzol. Rájöttek a táppénzcsalásra.

— Mondd csak, Márta, ismersz te egy Koleszár Béla nevű órást?

— Persze, hogy ismerek, azaz ismertem — mondta Márta megrökönyödve. — De már egy éve meghalt. Te nem tudtad?

— De igen — válaszoltam, és felnéztem Márta fáradt arcára. „Milyen megindítóan kezd öregedni minden harmincon túli nő!” — gondoltam.

— Menjünk! — nógatott Márta félénken. — Hazakísérlek.

— Jó, menjünk! Nálam maradsz éjszakára?

— Éjszakára? — csodálkozott Márta. — Hiszen reggel van. Főzök majd egy erős kávé, és szépen bemegyünk dolgozni. A főnök megmondta, ez az utolsó dobásod. Láttak éjszaka részegen kódorogni.

— Jó — mondtam. — *Az Örök Asszonyi emel magához.* — És Márta karjába kapaszkodva feltápáskodtam a padról.

(Megjegyzés: Goethe Faustjának részleteit Sárközi György és Kálnoky László fordította.)

TARDI SÁNDOR RAJZA